

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академична длъжност „професор“

професионално направление 2.1. Филология (Български език – фонетика и диалектология), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“

кандидат: Владимир Жобов, доцент в Катедрата по български език, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

Доц. д-р Вл. Жобов придобива образователната и научна степен „доктор“ през 1991 г., а от 2001 г. заема академичната длъжност „доцент“ в Катедрата по български език при Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Климент Охридски“. Научноизследователската дейност на кандидата е съчетана с активна преподавателска дейност, повече от 27 години той е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, като води лекционни курсове в бакалавърски и магистърски програми по диалектология, фонетика, обща и експериментална фонетика, общо езиковедие, съвременен български език и други дисциплини. Бил е научен ръководител на един докторант, защитил успешно дисертацията си. Вл. Жобов има и административен опит като заместник-декан на Факултета по славянски филологии в периода 2007–2015 г.

Доц. Вл. Жобов участва в конкурса с разнообразна и значима по съдържание научна продукция – 9 труда, от които една монография (в съавторство с ясно разграничени авторски части на кандидата), една студия, 6 статии (от които 1 в съавторство) и един електронен ресурс (съвместна разработка с ясно очертани приноси на кандидата). Три от представените произведения (срв. № 3, 4, 9) са публикувани в авторитетни международни сборници и периодични издания. Трудовете на Вл. Жобов имат 13 цитирания в престижни международни издания, както сочат данните в базите *Web of Science (Thomson Reuters)* (с отбелязани 7 цитирания), *The Central and Eastern European Online Library* (2 цитирания) и при търсене в *ebrary* (с отбелязани 4 цитирания).

Тясно свързано с научноизследователската дейност на Вл. Жобов е участието му международния проект *Measuring Linguistic Unity and Diversity in Europe* (в периода 2008–2010 г.). Вл. Жобов е бил ръководител и на два проекта с национално финансиране.

Всички посочени факти свидетелстват, че доц. Вл. Жобов отговаря на изискванията за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“, заложи в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Представените трудове са показателни за задълбочените научни интереси на доц. Вл. Жобов, свързани трайно и последователно с изследването на проблеми от областта на българската диалектология (в частност – с диалектната фонетика и фонология) и на фонетиката. В тях се съдържат множество сериозни и оригинални теоретични приноси в посочените области.

Основният труд, с който Вл. Жобов участва в конкурса, е монографията *Bulgarian Dialects: Living Speech in the Digital Age*, написана на английски в съавторство с изявената американска българистка и славистка Ронел Александър. Вл. Жобов е автор на две от главите в монографията, първата от които представлява обзор на проблематиката и постиженията на българската диалектология в различни етапи от нейното развитие. Разгледани са и някои характеристики на създадения с участието на кандидата електронен ресурс, който е красноречиво потвърждение на схващането му, че българските диалекти са живи и в съвременния дигитален период.

С приносен характер е главата, посветена на българския диалектен вокализъм. Тя съдържа множество важни наблюдения и оригинални и значими изводи, до които авторът достига и благодарение на пълноценно използваните възможности на новите дигитални технологии. В първата ѝ част се анализират особености в произношението на някои гласни в български говори, разгледани от гледна точка на принципа за максимално аудитивно раздалечаване. Освен метода за спектрографски анализ Вл. Жобов използва и два нови метода за изследване на акустичните характеристики на гласните: формантни таблици и аудитивен тест, които се прилагат за първи път върху диалектен материал. Чрез тях той получава по-обективни и прецизни данни за произношението на изследваните гласни, които го водят до важни изводи относно структурата на вокалната система с пет или шест члена. Вл. Жобов убедително аргументира схващането си, че вокалното пространство в българските диалекти представлява континуум с редица междинни етапи.

Много ценна по съдържание е и втората част на главата, посветена на редукцията. Приведени са нови данни за различната по степен редукция на неударените гласни *a* и *o* в различни диалекти, а също и за случаите на обратна редукция при неударената гласна *ъ*. Основната теза на автора е, че при редукцията на *a* и *ъ* не се достига до пълно сливане на съответните фонемни в книжовния език, а също така и в редица български диалекти (с изключение на източните диалекти с пълна редукция). Липсата на пълно сливане на посочените неударени гласни е аргументирана убедително с отсъствието на метатеза на редуцираната гласна *a* в анализирани диалектни лексеми (в контраст с наличието на метатеза в редица диалектни думи в източните диалекти, за които е характерно сливане на неударените гласни *a* и *ъ*). Представената теза се подкрепя и от обективните данни за степента на редукция на гласни в диалектна лексика от различни диалектни области, получени чрез измерване на индекса за вариране по двойки. Тези данни потвърждават съществуващите схващания, че различната продължителност на неударените гласни е една от причините за различните степен на редукция в източните и западните говори. Приносен момент е и установената липса на редукция на крайно неударено *a* в мизийските говори – явление, което авторът интерпретира като белег за незавършеност на фразата. С този извод той допринася за обогатяване на знанията за факторите, които ограничават редукцията.

Приносна е и обширната студия на английски, посветена на южните български диалекти, чието съдържание е много актуално (включително и с оглед и на

съвременната обществено-политическа ситуация у нас). Вл. Жобов анализира особеностите на говори в селища с мохамеданско население, които разглежда в съпоставка със съседните им говори с християнско (или смесено) население. Наблюденията на автора върху тези говори са основани и на по-нов диалектен материал (включен в създадения с негово участие електронен ресурс). Чрез обстойно и прецизно сравнение на техните фонетични, морфологични и словоредни особености Вл. Жобов достига до основателното заключение, че говорите с мохамеданско население нямат принципно различни особености в сравнение с тези на съседното християнско (или смесено) население. Приносна е неговата теза, че диалектните различия са зависими от географското разположение, а не от религиозни различия. Направените от автора изводи подкрепят убедително заключението на други изследователи, че отсъстват езикови основания за разграничаването на помашки език.

В представените разработки се съдържат и редица други значими теоретични приноси в областта на диалектната фонетика и фонология (срв. № 4, 5, 6), фонетиката (по-конкретно – проблеми, свързани с транскрипцията на собствени имена, срв. № 8) и морфологията (срв. № 7, 9). И в тези разработки се проявява способността на кандидата за оригинална интерпретация на наблюдаваните явления (срв. статия № 5, в която се посочва причината за анализираните случаи на депалатализация в родопски говори).

Извънредно значим научноприложен принос на Вл. Жобов представлява разработения със значително негово участие електронен ресурс с диалектна лексика *Bulgarian Dialectology as Living Tradition*, който е свободно достъпен в интернет. Това е най-богатият електронен ресурс с българска диалектна лексика, който има уникален характер. Той съчетава информацията, съдържаща се в електронен корпус с текстове, с богатството от лингвистични знания, присъщо на базите данни. Корпусът отразява представително диалектното богатство и разнообразие на българския език, като включва 179 текста (всеки с превод на английски) от 68 селища, които представят всички основни диалектни типове, застъпени на територията на България. Той съдържа два модула – корпус с писмени текстове и корпус с устна реч (включващ аудиофайлове със записи на диалектна реч, въз основа на които са създадени писмените текстове). Важна особеност на корпуса е английският превод на текстовете, с което той придобива характеристики и на паралелен корпус. Възможността за използване на ресурса и от лица, които не владеят български, се обуславя и от това, че езикът на интерфейса и лингвистичната информация в него е на английски.

Ценността на този ресурс се определя и от много богатата лингвистична информация, вложена в него, която обхваща основните езикови явления, наблюдавани в българските диалекти. Освен стандартните за всеки корпус равнища на описание (снабдяване със система от метаданни; лематизация – със съответните особености при диалектната лексика; морфологична анотация) в ресурса са представени детайлно широк кръг други езикови особености, отразяващи разнообразни диалектни явления от фонетичен, морфологичен, синтактичен, лексикален и прагматичен характер. Отразени са например фонетични явления като елизия, епентеза, палатализация, компенсаторно удължаване на гласни, контракция на гласни, удължени съгласни и редица други.

Представена е и информация за застъпените в диалектните словоформи рефлексии на старобългарските звукове. Интегрираните в корпуса карти дават визуална представа за териториалното разпространение на разглежданите диалектни особености.

Богатата информация за диалектните думи в ресурса обуславя разнообразните възможности за търсене в него по различни критерии (по лема, по граматични особености или по определено фонетично или морфологично явление), като много полезна е и възможността за комбинирано търсене по няколко параметъра (например възможно е търсене на съществителни имена в множествено число с окончание *e*).

Детайлното представяне на многобройните езикови явления е показателно за високото равнище на теоретично описание, вложено в ресурса – постижение, което е заслуга на Вл. Жобов. Впечатляващата по богатство информация в него е резултат от внимателно и мащабно обмислената му концепция, която е разработена от кандидата. Многопластовото и прецизно описание на диалектната лексика до голяма степен също е заслуга на кандидата, участвал във всички етапи от разработването на ресурса. Трябва да се отбележат и извършените от него дейности за оформянето на колекцията от текстове и за създаването на аудиофайловете със записи (свързани с дигитализация на записите, създаване на звукови файлове и транскрибиране на текстовете).

Участието на Вл. Жобов в проектирането и разработването на разглеждания ресурс обуславят значимия му принос за обогатяване на електронните ресурси с българска диалектна лексика, чрез които диалектното богатство на българския език и постиженията на българската диалектология стават достъпни не само за специалисти, но и за широк кръг потребители.

Разгледаните теоретични разработки на Вл. Жобов са приноси за българската диалектология и на общата фонологична теория, а фактът, че част от тях са написани на английски, обуславя потенциала им за по-лесно разпространение сред международната научна общност. Значителна е и заслугата на Вл. Жобов за въвеждането на нови, съвременни методи в диалектоложките изследвания, а също така и за обогатяване на електронните ресурси с диалектна лексика, които спомагат за съхраняване и популяризиране на диалектното богатство на езика ни. С оглед на посочените теоретични и научноприложни приноси убедено препоръчвам на почитаемото научно жури да присъди академичната длъжност „професор“ на доц. д-р Владимир Жобов.

28.06. 2016

проф. д-р С. Колковска

Институт за български език – БАН